

MIROSLAV KOVAČEVIĆ: ZLATNI ĐERDAN, RIJEKA 1971.

Kad prilazimo ocjeni nekoga književnog djela, obično pokušavamo doznati i ono što u tom djelu nije napisano, a što bi nam moglo pomoći da djelo bolje shvatimo. Tada istražujemo intimni život pjesnika i kopkamo po onim, uglavnom suhoparnim podacima koji stoje iza samog stvaralačkog čina. I ja sam zamolila Miroslava Kovačevića da mi pomogne s nekoliko riječi o svom životu i pjesnikovanju, a on mi se spremno odazvao jednom lijepom, literarno pisanom autobiografijom. Citajući je, spoznala sam da je život Miroslava Kovačevića u biti tih i jednoličan, da u njemu nema krupnih događaja ni velikih doživljaja, da je jednostavan kao i njegovi stihovi, koji su rezultat svakodnevnih dječjih i mladenačkih proživljavanja i raspoloženja:

»Korijene svemu moglo bi se potražiti u djetinjstvu. Ajme meni, kakvo je to bilo djetinjstvo! Ono poslijeratno, ono željno svega, ono razigrano, a nedoigrano... Mnogo tih igara nisam nikada odigrao, mnogo tih pjesama nisam niti počeo pjevati... Tamo u Liskovcu, u onim praznim sobama dok bi vijala mećava ili lile duge jesenske kiše imao sam vremena sjećati se svakog svojeg dana. Tu sam tražio svoje igre i u stihu ih doigrao. Tu sam najljepšim riječima volio svoju majku, kojoj onda nisam mogao reći koliko je volim, a da sam to i mogao, njoj, umornoj od rada u uredu i domaćinstvu ne bi do toga niti toliko stalo. Sjetim se kroz te stihove i moga malog brata, kojeg sam u devetoj godini dobio (uz brata blizanca kojeg sam već imao), svih njegovih riječi, pokreta, igara — pa ih za sebe i za njega nastojim sačuvati. Kada se u to klupko upletu i niti mojih učenika, njihove svakodnevnih male i velike radosti i brige, eto divnih momenata da se napiše stih. I tako ja ostajem vječiti dječak sa suncem u oku i pjesmom u srcu u šarenoj dolini djetinjstva, u dolini u koju se uvijek vraćam, iz koje nerado odlazim. U tu dolinu djetinjstva (moju, bratovu, mojih učenika — svejedno) ulazim kroz stihove i dane djetinjstva nižem u zlatni đerdan stihova. I tako, zakićen tim đerdanom, idem kroz ovaj život. Netko me shvaća, netko se ruga. Na kraju će se vidjeti tko će se najslađe smijati.«

Neposredan povod za pisanje bio je vrlo sličan onom povodu kojem prema riječima Ivane Brlić Mažuranić dugujemo njezine Priče iz davnine, njezina šegrta Hlapića i čitavo njezino stvaralaštvo. Ali dok je ona stvarala

da zabavi svoju rođenu djecu, Kovačević je počeo stvarati za tuđu, odnosno za svoje male učenike. (»Baš to učiteljevanje bilo je i presudno za moje konačno opredjeljenje za stvaralaštvo za djecu.) Prva pjesma za djecu nastala je kad mu je u nastavnoj jedinici bila potrebna pjesma — o maramici. Kasnije je, slušajući jednom emisiju Radio-Zagreba »Dobro jutro, djeco«, nezadovoljan stihovima što ih je čuo, započeo pisati stihove za djecu, a nastavio kad je vidio koliko su radosni i ponosni bili njegovi učenici zbog uspjeha svog učitelja.

Eto, sve je to sasvim obično i neiznenađujuće. Ali kad se prouče bibliografski podaci ovoga mladog pjesnika, onda se čovjek mora iskreno začuditi. Jer — Miroslav Kovačević, premda nije daleko odmakao od svog vlastitog djetinjstva, napisao je i objavio već mnogo stihova: u riječkom »Galeb«, u zagrebačkom »Smilju i bosilju« i »Radosti«, u sarajevskoj »Veseloj sveski«, beogradskom »Podmlatku«, u početnici i čitanki za osnovnu školu, a osim toga Kovačević je u zadnje vrijeme počeo stvarati i pjesme u čakavskom narječju. Kako su one nastale, neka nam kaže sam pjesnik:

»Nekako u eri zadnjih liskovačkih mjeseci zgrabila me žalost za Senjom kojeg sam s vrha Velebita gledao svakodnevno. I tako ja okrenem pisati čakavsku poeziju, ali na senjskom čakavskom dijalektu. Pomanjkale mi neke riječi, i ujak, dr Milan Moguš rekne mi te riječi i daje podršku u pisanju senjske čakavštine.»

Talent Miroslava Kovačevića ističu i (na žalost) rijetki osvrti na njegovo stvaralaštvo, a u Bilješci o piscu na kraju »Zlatnog đerdana« nalazimo nekoliko rečenica u kojima je kritičar uočio neke značajke Kovačevićeva pjesničkog nadahnuća:

»Njegovo drugovanje sa djecom razvilo je urođenu sposobnost djetinjstvovanja i to mu pomaže da s lakoćom, nenametljivo i uspješno ulazi u svijet dječje mašte, pa njegove pjesme, plod istinskog ushićenja i urođenog pjesničkog instinkta, snažno općinjuju svojom svježinom i originalnošću.»

Taj nadareni pjesnik, učitelj i nastavnik koji svoju mladost provodi u zabitim selima (sada radi u Laktecu kraj Zeline) nosi u sebi jedan svijet bogat toplim i raznolikim osjećajima što ih povezuje u jedno radosna uspomena na vlastito djetinjstvo i ljubav prema djeći uopće. On im pristupa prirodno i neposredno, pjevajući o mami i tati, baki i djedu, braci i seki, bombonima i čokoladi, o ocjenama u školi, o proljeću, ježu i pužu, jednom riječju o onim bićima i pojavama koje u dječjoj duši ostavljaju biljeg i ispunjuju njihove živote. To su slike razigranog, bezbrižnog, nedužnog djetinjstva i slike iz prirode doživljene dječji bezazleno. U nekim od njih pronalazimo odrasla čovjeka kojega pogled na djecu čini sretnim i veselim:

- *Djeca su kule u pijesku?*
- *Ne.*
- *Djeca su pčele u vrijesku?*
- *Ne.*
- *Djeca su oblaci u igri?*
- *Ne.*
- *Djeca su plišani meca?*
- *Ne. Djeca su samo djeca.*

(Što su to djeca?)

U drugim pjesmama mijenja se kut iz kojeg Kovačić pjeva: on se s djecom izjednačuje:

*Kad me tata ljubi
u obraz, u čelo
srce mi zaigra
ko čigra veselo.*

*Kada s braćom spletem
kolo puno pjesme
tad ko da cvrkuću
ptice oko česme.*

*Kad me majka grli
onda ona ima
najviši na svijetu
orden na grudima.*

(Kad me majka grli...)

*Dugo, dugo, šarenih boja
neka se prekrasna lepeza tvoja
razvije ispred prozora mog druga
da ga prođe bolest, da nestane tuga,
da se opet smije
veselo ko prije.*

*Dugo, dugo šarenih boja
daj da se ispuni želja moja.*

(Dječakova molba dugi)

U najvećem broju pjesama Kovačević je pjesnik koji djecu promatra očima učitelja (Zašto — zato, Ima li, Plač, Pletenice). Tu su opjevana prvenstveno školska djeca i niz njihovih sitnih doživljaja gledanih okom čovjeka koji voli djecu. A neke su pjesme u zbirku, gotovo bi se reklo, zalutale. Iz njih zrači jedno životno iskustvo, odraz intimnog svijeta odraslog čovjeka. One imaju, međutim, crtu bezazlenosti koja ih s drugim pjesmama ove zbirke povezuje u »zlatni đerdan« (Zlatni đerdan, Mostovi).

U jednoj od pjesama ove zbirke, u pjesmi »Tko sve stanuje u mojem srcu«, Kovačević je izravno dao svoju bitnu ljudsku značajku:

*»Samo za oružje što se u napad sprema
u mojem srcu mjesta nema.«*

Ta crta dobrote i sveobuhvatne ljubavi koja isključuje rat i ubijanje prožima čitavo Kovačevićevo stvaralaštvo. On tu toplinu osjećaja drugarstva, ljubavi prema roditeljima, prema nedužnim malim životinjama, prema vjetru i kiši, prema prirodi i životu uopće prenosi na svoje male čitatelje i kao da ih uči: Volite se i budite dobri. To je Kovačevićeva diskretna, nenametljiva poruka.

Kovačević nije didaktičan pjesnik, pa ipak, svojom životnom filozofijom on odgaja: razvija drugarstvo (Drug), ljubav među ljudima (Mostovi) radost uspjeha (Prva petica), ljubav prema kolektivu (Dječaci). Kovačević, jednom riječju, u svom stvaralaštvu iz čista, gotovo dječjeg srca prenosi dobrotu i nedužnu životnu radost na mlada pokoljenja — bez opomena, bez savjeta, bez prijekora.

Već je Dragutin Horkić (prema pjesnikovim napomenama u autobiografiji) uočio crtu duhovitosti kod Miroslava Kovačevića. Ta je duhovitost doista vrlo često nazočna u Kovačevićevim stihovima, u kojima se pjeva o smijehu i nasmiješenim, vedrim licima, i koji se i čitaju s blagim smiješkom na licu:

— — — — —
*Moja je ulica
uvijek osunčana
dječjim smijehom
tokom cijelog dana...*

(Moja ulica)

— — — — —
*Ovaj je svijet
mirisav cvijet,
ovaj je svijet
leptirov let,
ovaj je svijet
ljetni dan
osmijehom dječjim
osunčan...*

(Ovaj je svijet...)

— — — — —
*Na kraju svake školske nedjelje
dolazi dače nasmijana lica
— u knjižici donosi kući
ordene i medalje
od četvorki i petica.*

(Odlikovanja)

— — — — —
*Osmijeh u mamice,
osmijeh u tatice,
osmijeh u bakice,
osmijeh u djedice,
A zašto?
Jer maleni braca
prvi put koraca.*

(Osmijeh)

Kovačevićeve pjesme svojim glatkim i tečnim ritmom, svojom zvučnošću i melodioznošću traže skladatelja koji će ih uglazbiti. Takvih je pokušaja prema Kovačevićevim riječima već i bilo. Rime pršte iz Kovačevićevih stihova, on kao da se vješt i skladno igra s riječima, vedar, nasmijan i razdragan.

Kovačević je još vrlo mlad pjesnik. Katkada se u njega osjeća utjecaj nekoga drugog pjesnika, pa tako npr. pjesma »Zašto — zato« djeluje kao kopija Župančičevih pjesama o Cicibanu, a njezina izravna didaktična poruka izdvaja je iz ostalih Kovačevićevih pjesama u Zlatnom đerdanu:

— *Što se to događa?*
Zašto je ptičji cvrkut
tako nejednak i drljav?
— *Zato.*
Prolazi ulicom dječak
nepočešljan i prljav.

— *Što je to odjednom?*
Zašto je ptičji cvrkut
tako mekan i svilen?
— *Zato.*
Ulicom prolazi dječak
počešljan i umiven.

U ritmu Kovačević ide putem utabanih staza ne donoseći u svojim stihovima za djecu ništa novo. Njega očito još jako zavode gotove ritmičke sheme naše poezije za djecu, pa u njegovoj sposobnosti da sagradi lak i melodiozan stih leži i njegova slabost. On, naime, kako se to može zaključiti po velikom broju do sada stvorenih stihova pjesmu stvara vrlo brzo i lako, pa očito, noseći u uhu gotove sheme, nije baš u mogućnosti dati i neki osebujan, potpuno svoj ritam. Pogotovo nije još našao sebe u pjesmama s nešto modernijom, istrغانom ritmičkom shemom. Promotrimo li npr. pjesmu »Ruke od zlata«, primijetiti ćemo jedan pomalo mehanički raspored riječi u stihove kod kojeg se ne može naći umjetničko opravdanje. Teško je osjetiti smisao i ljepotu stiha u kojemu se nalazi samo prijedlog i zbog kojeg je narušen ritmički sklad cijele pjesme.

Suncokreti razgovor pletu
o
osunčanom
ljetu.
Kroz lelujava žita
bezbroy
srpova
skita.
Leptir šarenih krila
nad
cvijećem
paradira.

*Slavuji u lugu
pjesmom
blaže
tugu.
Sunce rukama od zlata
kuca
na
svaka
vrata.*

Mogao bi se u Kovačevićevu »Zlatnom đerdanu« pronaći još pokoji nedostatak (mjestimice banalna slika, mjestimice stihovi pružaju dojam nekog stihotvorstva koje je samo sebi svrha), ali unatoč tome, Kovačevićevi stihovi za djecu u cjelini pokazuju da je on vrlo nadaren, mogli bismo reći: on je rođeni pjesnik. Stoga se možemo nadati da će njegov melodiozni stih zazvoniti u novim zbirkama još pročišćeniji i slobodniji.

ZLATA DEROSI

Sl. 183 — Sjeverni dio grada Senja, predgrađe Lopica i vrt »Lav« oko 1935.